

ZA 13.04.19 - CONCERTZAAL

OCTOPUS KOOR & LE CONCERT D'ANVERS

O.L.V. BART VAN REYN

Bachs Mattheüspassie

Griet De Geyter^(BE), sopraan
Paulin Bündgen^(FR), altus
Wolfram Lattke^(D), tenor
Gregory Skidmore^(GB), bas
Alex Ashworth^(GB), bas - Christus
Tobias Link^(DE), tenor - Evangelist

CCHA.BE

ZA 13.04.19 - CONCERTZAAL

OCTOPUS KOOR & LE CONCERT D'ANVERS O.L.V. BART VAN REYN

Bachs Mattheüspassie

Griet De Geyter ^(BE), sopraan

Paulin Bündgen ^(FR), altus

Wolfram Lattke ^(D), tenor

Gregory Skidmore ^(GB), bas

Alex Ashworth ^(GB), bas - Christus

Tobias Link ^(DE), tenor - Evangelist

PROGRAMMA

Johann Sebastian Bach ⁽¹⁶⁸⁵⁻¹⁷⁵⁰⁾
Mattheuspassie, BWV 244

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685-1750)

In 1723 werd Johann Sebastian Bach aangesteld als cantor van de Thomaskirche in Leipzig. Componist zijn in de eerste helft van de 18de eeuw in deze stad met 30.000 inwoners was een uitdaging. Niet dat er van Bach direct de meest geniale composities werden verwacht. Hij moest er wel – naast zijn andere taken, waaronder lessen Latijn geven – voor alle zon- en feestdagen (een zestigtal per jaar) een cantate schrijven en die nog eens op tijd instuderen met koor en orkest.

Op *Goede Vrijdag*, de christelijke feestdag bij uitstek, werd vanaf 1721 in Leipzig een *Passie* opgevoerd: het eerste deel voor de preek, het tweede deel erna. Bach schreef gedurende zijn leven vijf passies. De eerste uitvoering van zijn *Mattheuspassie* vond waarschijnlijk plaats op 11 april 1727, drie jaar na de eerste *Johannespassie*. Bach voerde de *Mattheuspassie* in totaal vijf keer uit, een laatste keer in 1746. Bij elke uitvoering bracht hij kleine wijzigingen aan in de partituur of instrumentatie. De versie die vandaag het vaakst gebracht wordt, is die van 30 maart 1736. Daarvan is immers een schitterende kopij van de hand van de meester zelf bewaard gebleven. Alle details wijzen erop dat Bach uitermate veel waarde hechtte aan dat handschrift van zijn *Passie*: tekst en noten zijn met grote precisie en zorg neergepend, belangrijke teksten (onder andere de evangeliecitaten) staan in speciale rode inkt, en daar waar het meermaals gebruikte manuscript schade opliep, herstelde Bach het zelf met het betere knip- en plak-werk. In het gezin Bach volstond de benaming *die große Passion* trouwens om te weten dat het over de *Mattheuspassie* ging: die benaming staat in het handschrift van moeder Anna Magdalena op een losse continuopartij uit de huisbibliotheek.

Groot is de passie inderdaad, en wel in meerdere betekenissen van het woord. De bezetting die het werk vereist, is immers de grootste die tot dan toe was gebruikt in een oratorium: twee vierstemmige koren met soli, twee orkesten (strijkers, houtblazers en continuo) en een derde afzonderlijke groep sopranen in ripieno. Zij zingen bij het openings- en slotkoor van het eerste deel een koraal als *cantus firmus*. Dubbelkorigheid – we zouden vandaag zeggen: een stereo-effect – was een techniek die Heinrich Schütz al een eeuw eerder had ingevoerd in de Duitse kerkmuziek, maar een derde apart musicerende groep, dat was ongezien. De knapen van die derde groep stonden op het oksaal boven het hoofdaltaar in de Thomaskirche, dus dwars in het midden tegenover hun collega's op de galerijen links en rechts. De ruimtelijke muziekbeleving alleen al was voor de Leipzigers ongehoord nieuw. De omvang van het werk, 68 nummers, was ook ongewoon lang en maakte van de hele passiedienst een meer dan namiddag vullende gebeurtenis.

De tekst die Bach gebruikte, is een combinatie van het passieverhaal uit het evangelie van Mattheus (hoofdstuk 26 en 27), verweven met Lutherse koraalverzen en de lyrisch, contemplatieve verzen van Picander (*nom de plume* voor Christian Friedrich

Henrici). Die verzen zijn de reactie van de individuele, anonieme gelovige op de gebeurtenissen. De gevarieerde tekst zorgt ervoor dat de *Mattheuspassie* een werk geworden is dat elementen bevat uit alle belangrijke protestantse kerkmuziek van zijn tijd, maar ook uit de wereldlijke muziek. Veel nummers hebben het dansante karakter dat we in Bachs instrumentale werken vinden. Met een boutade wordt de *Mattheuspassie* wel eens de beste opera genoemd die Bach nooit geschreven heeft – al doet dat de veelzijdigheid van de Passie onrecht aan.

Er zijn weliswaar elementen die ons aan opera doen denken. Sommige recitatieven zijn niet enkel vertellend, maar ook dramatisch: de verschillende solisten vertolken de hoofdpersonages uit het passieverhaal, ze vertellen niet. Een interessant detail daarbij zit in de orkestratie: terwijl de evangelist en de andere personages enkel begeleid worden door de continuo-instrumenten, in recitativo secco, heeft het personage van Christus steeds de strijkers van het eerste orkest als begeleiding. Dit hemelse aureool valt echter weg op het moment wanneer Christus vlak voor zijn dood vertwijfeld uitroept: '*Mijn God, waarom hebt gij mij verlaten?*', dus uitgerekend op het moment wanneer de zoon van God het meest menselijk reageert. Daarnaast heeft het monumentale begin de eigenschappen van een ouverture en wordt het slotkoor voorafgegaan door een recitatief waarin alle solisten nogmaals de revue mogen passeren, zoals bij een curtain call. Veel aria's (de verzen van Picander) hebben overigens een ABA-structuur, typerend voor de barokopera. Ze leggen het handelingsverloop stil en geven gelegenheid voor introspectie en de uitwerking van een emotionele toestand.

De *Mattheuspassie* bevat echter evengoed vierstemmige zettingen van Lutherse koralen. Voor de protestantse gemeente, die al die liederen vanbuiten kende, vormden ze een bron van herkenning en religieuze identificatie. Bach schreef evenzeer koorstukken in een complexe polyfone motetstijl, die nooit aan bod kwam in de opera. Niet dat het aanwenden van die stijl de dramatiek in de weg staat, integendeel, de zogenaamde turbakoren karakteriseren de door elkaar roepende massa's net heel treffend. Kortom, de *Mattheuspassie* is niet voor één gat te vangen. Ze is een universum op zichzelf en, net zoals zo veel andere werken van de encyclopedist Bach, een compendium van alles wat in die tijd al gecomponeerd was.

De structuur van het werk maakt duidelijk dat de muziek geschreven werd in een liturgische context: de preek van een uur lang vormde de kern van de dienst en werd uitgesproken tussen de twee delen. Dat maakt dat het eerste deel veel korter is dan het tweede. In de *Johannespassie* is de opbouw van de twee delen duidelijk symmetrisch. Daarom wordt er van een kruisstructuur gesproken. Dezelfde duidelijke symmetrie is op het eerste gezicht niet aanwezig in de *Mattheuspassie*, maar de Nederlander Kees van Houtten (auteur van onder andere *Bach en het getal*) stelt een interessante theorie voor. Terwijl de *Johannespassie* een Grieks kruis met gelijke balken uitbeeldt, vinden we in de *Mattheuspassie* een Latijns kruis: het eerste deel vormt de dwarsbalk, het langere tweede deel de staande balk. Het eerste deel is immers zelf symmetrisch opgebouwd en bestaat uit twee grotere episodes, elk verder onderverdeeld door drie koralen. De eerste episode (nummers 1-16) behandelt het laatste avondmaal (Matt. 26, 1-35), de tweede (nummers 18-29) de arrestatie van Jezus (Matt. 26, 35-56). De voorspelling van de verloochening van Petrus, nummer 17, vormt het centrum van het eerste deel. Die Bijbelpassage wordt direct voorafgegaan én gevolgd door een zetting van '*O Haupt voll Blut und Wunden*', het koraal dat in totaal vijf keer weerklinkt in de Passie, telkens in een lagere toonaard dan de vorige.

De verlooening vindt vrij snel na het begin van het tweede deel effectief plaats. Dat valt verder uiteen in vier episodes: de onder-vraging van Jezus en de verlooening (Matt. 26, 57-75), de verdere ondervraging van Jezus (Matt. 27, 1-30), de foltering en kruisiging (Matt. 27, 31-50) en tot slot de graflegging (Matt. 27, 52-66). Als je beide balken op elkaar plaatst op de plek waar ze overlappen, krijg je de vorm van een Romeins kruis. Dat geeft de verlooening van Petrus extra betekenis: het lijden en de kruisdood van Christus, het offer veroorzaakt door de zonden van de hele mensheid, worden nog tastbaarder nu zelfs de meest trouwe leerling en opvolger van Jezus niet vrij blijkt te zijn van zonden. Die gebeurtenis ligt in de kern van het verhaal, en misschien verklaart dat waarom de directe emotie van *Erbarme dich* voor zo veel luisteraars het hoogtepunt van de Passion betekent.

TEKSTEN

Eerste deel

1. Koor (ooggetuigen en gelovigen):

Kommt, ihr Töchter, helft mir klagen.

Sehet! – wen? – den Bräutigam.

Sehet ihn. – wie? – als wie ein Lamm.

(O Lamm Gottes, unschuldig am Stamm des Kreuzes geschlachtet.)

Sehet! – was? – seht die Geduld.

(Alzeit erfunden geduldig,

Wiewohl du warest verachtet.)

Seht! – wohin? – auf unsre Schuld.

(All' Sünd hast du getragen,

Sonst müßten wir verzagen.)

Sehet ihn aus Lieb und Huld,

Holz zum Kreuze selber tragen.

(Erbarm dich unser o Jesu!)

Kom, uw dochters, deel mijn rouw

Zie – Wie? – de Bruidegom Christus,

Zie Hem – Hoe? – als een lam

(O Lam van God, onschuldig aan het hout van het kruis geslacht)

Zie – Wat? – zijn geduldige liefde

(Immer geduldig bevonden,

hoewel U werd veracht.)

Zie – Waarheen? – op ons grijp

(Alle zonden heeft U gedragen,

Anders moesten wij wanhopen.)

Zie Hem, uit liefde en genade,

Zelf het kruishout dragen.

(Heb medelijden met ons, o Jezus, o Jezus.)

2. Evangelist:

Da Jesus diese Rede vollendet hatte, sprach er zu seinen Jüngern:

Toen Jezus deze laatste rede uitgesproken had, zei hij tot zijn leerlingen:

Jezus: Ihr wisset, daß nach zweien Tagen Ostern wird, und des Menschen Sohn wird überantwortet daß er gekreuziget werde.

Over twee dagen is het, zoals jullie weten, Pesach. Dan wordt de Mensenzoon uitgeleverd om gekruisigd te worden.

3. Koraal:

Herzliebster Jesu, was hast du verbrochen,

Daß man ein solch scharf Urteil hat gesprochen?

Was ist die Schuld? In was für Missetaten bist du geraten?

Liefste Heer Jezus, wat hebt U misdaan,

Dat men een zo hard vonnis heeft uitgesproken?

Wat is uw schuld, tot wat voor misdaden bent U te buiten gegaan?

4. Evangelist:

Da versammelten sich die Hohenpriester und Schriftgelehrten und die Ältesten im Volk, in den Palast des Hohenpriesters, der da hieß Kaiphas. Und hielten Rat, wie sie Jesum mit Listen griffen und töteten. Sie sprachen aber:

Ondertussen kwamen de hogepriesters en schriftgeleerden en de oudsten van het volk bijeen in het paleis van de hogepriester, Kafkas. Daar beraamden ze het plan om Jezus door middel van een list gevangen te nemen en hem te doden. Ze zeiden echter:

5. Koor:

Ja nicht auf das Fest, auf daß nicht ein Aufuhr werde im Volk.

Maar niet op het feest, zeiden ze, want dan komt het volk in opstand.

6. Evangelist:

Da nun Jesus war zu Bethanien, im Hause Simonis, des Aussätzigen, trat zu ihm ein Weib, das hatte ein Glas mit köstlichem Wasser, und goß es auf sein Haupt, da er zu Tische saß. Da das seine Jünger sahen, wurden sie unwillig und sprachen:

Toen Jezus in Bethanië in het huis van Simon, de melaatse, aanlag voor een maaltijd, kwam er een vrouw naar hem toe. Ze had een albasten flesje met zeer kostbare olie bij zich en goot die uit over zijn hoofd. De leerlingen ergerden zich toen ze dit zagen en zeiden:

7. Koor:

Wozu dienet dieser Unrat? Dieses Wasser hätte mögen teuer verkauft und den Armen gegeben werden.

Wat een verspilling! Die olie had immers duur verkocht kunnen worden, en het geld aan de armen gegeven worden.

8. Evangelist:

Da das Jesus merkte, sprach er zu ihnen:

Jezus hoorde het en zei:

Jezus: Was bekümmert ihr das Weib? Sie hat ein gut Werk an mir getan. Ihr habet allezeit Armen bei euch, mich aber habt ihr nicht allezeit. Daß sie dies Wasser hat auf meinen Leib gegossen, hat sie getan, daß man mich begraben wird.

Wahrlich, ich sage euch: Wo dies Evangelium geprediget wird in der ganzen Welt, da wird man auch sagen zu ihrem Gedächtnis, was sie getan hat.

Waarom vallen jullie deze vrouw lastig? Ze heeft iets goeds voor mij gedaan. Want de armen zijn altijd bij jullie, maar ik zal niet altijd bij jullie zijn. Door die olie over mij uit te gieten, heeft ze mijn lichaam voorbereid op het graf.

Ik verzeker jullie: waar ook ter wereld het goede nieuws zal verkondigd worden, zal ter herinnering aan haar verteld worden wat zij heeft gedaan.

9. Recitatief (alt)

*Du lieber Heiland du,
Wenn deine Jünger töricht streiten,
Daß dieses fromme Weib
Mit Salben deinen Leib
Zum Grabe will bereiten;
So lasse mir inzwischen zu,
Von meiner Augen Tränenflüssen,
Ein Wasser auf dein Haupt zu gießen.*

O, liefdevolle Verlosser,
Als uw discipelen er bezwaar tegen maken,
Dat deze vrome vrouw
Met zalf uw lichaam

Voor het graf wil voorbereiden;
Sta mij dan intussen toe,
Met de vloed van mijn tranen
Water over uw hoofd te gieten.

10. Aria (alt)

*Buß und Reu,
Knirscht das Sündenherz entzwei,
Daß die Tropfen meiner Zähnen
Angenehme Spezerei,
Treuer Jesu, dir gebären.*

*Boete en berouw,
Verbijzelen het zondig hart,
Dat de druppels van mijn tranen
Een milde balsem mogen zijn,
Voor U, getrouwe Jezus.*

11. Evangelist:

*Da ging hin der Zwölfen einer, mit Namen Judas
Ischarioth, zu den Hohenpriestern und sprach:*

*Daarop ging een van de twaalf, die met de naam
Judas Iskariot, naar de hogepriesters en zei:*

Judas: Was wollt ihr mir geben? Ich will ihn euch verraten.

Wat krijg ik van u als ik hem aan u uitlever?

*Evangelist: Und sie boten ihm dreißig Silberlinge. Und von dem an
suchte er Gelegenheit, daß er ihn verräte.*

*Ze betaalden hem dertig zilverstukken. Vanaf dat moment zocht hij
een gunstige gelegenheid om hem uit te leveren.*

12. Aria (sopraan):

*Blute nur, du liebes Herz!
Acht ein Kind, das du erzogen,
Das an deiner Brust gesogen,
Droht den Pfleger zu ermorden,
Denn es ist zur Schlange worden.*

*Bloed nu maar, o liefste hart
Ach, een kind dat jij hebt grootgebracht,
Dat je aan je borst hebt gezoogd,
Dreigt de verzorger te vermoorden,
Want het is tot een slang geworden.*

13. Evangelist:

*Aber am ersten Tage der süßen Brot traten die Jünger zu Jesu und
sprachen zu ihm:*

*Op de eerste dag van het Feest van het Ongedeseemde Brood, kwamen
de leerlingen naar Jezus en vroegen:*

14. Koor:

Wo willst du, daß wir dir bereiten, das Osterlamm zu essen?

*Waar wilt u dat wij voorbereidingen treffen zodat u het Pesachmaal kunt
eten?*

15. Evangelist:

Er sprach:

Hij zei:

Jezus: Gehet hin in die Stadt zu einem, und sprecht zu ihm: "Der Meister läßt dir sagen: Meine Zeit ist hier, ich will bei dir die Ostern halten mit meinen Jüngern"

Ga naar de stad en zeg tegen de persoon die jullie bekend is: "De meester zegt: Mijn tijd is nabij, bij jou wil ik met mijn leerlingen het paasmaal gebruiken."

Evangelist: Und die Jünger täten, wie ihnen Jesus befohlen hatte, und bereiteten das Osterlamm. Und am Abend setzte er sich zu Tische mit den Zwölfen. Und da sie aßen, sprach er:

De leerlingen deden wat Jezus hun had opgedragen en bereidden het Pesachmaal. Toen de avond was gevallen, lag hij samen met de twaalf aan voor de maaltijd. Onder het eten zei hij tegen hen:

Jezus: Wahrlich, ich sage euch: Einer unter euch wird mich verraten.

Ik verzeker jullie: een van jullie zal mij uitleveren.

Evangelist: Und sie wurden sehr betrübt, und huben an, ein jeglicher unter ihnen und sagten zu ihm:

Dit bedroefde hen zeer, en de een na de ander vroegen ze hem:

Koor: *Herr, bin ich's?*

Heer, ben ik het?

16. Koraal:

*Ich bin's, ich sollte büßen,
An Händen und an Füßen,
Gebunden in der Höl'l!
Die Geißeln und die Banden,
Und was du ausgestanden,
Das hat verdienet meine Seel'.*

Ik ben het, ik zou moeten boeten,
Aan handen en aan voeten,
Gebonden in de hel.
De zweepslagen, die boeien,
En wat Gij hebt doorstaan,
Dat heeft mijn ziel verdiend.

17. Evangelist:

Er antwortete und sprach:

Hij antwoordde:

Jezus: Der mit der Hand mit mir in die Schlüssel tauchet, der wird mich verraten. Des Menschen Sohn gehet zwar dahin, wie von ihm geschrieben stehet; doch wehe dem Menschen, durch welchen des Menschen Sohn verraten wird. Es wäre ihm besser, daß derselbige Mensch noch nie geboren wäre.

Hij die samen met mij zijn brood in de kom doopt, die zal mij uitleveren.
De Mensensoon zal heengaan zoals over hem geschreven staat, maar
wee de mens door wie de Mensensoon uitgeleverd wordt. Het zou beter
voor hem zijn als hij nooit geboren was.

Evangelist: *Da antwortete Judas, der ihm verriet, und sprach:*

Toen zei Judas, die hem zou uitleveren:

Judas: *Bin ich's, Rabbi?*

Ben ik het, Rabbi?

Evangelist: *Er sprach zu ihm:*

Jezus antwoordde:

Jezus: *Du sägest's.*

Jij zegt het.

Evangelist: *Da sie aber aßen, nahm Jesus das Brot, dankete und brach's,
und gab's den Jüngern und sprach:*

Toen ze verder aten, nam Jezus een brood, sprak het zegengebed uit,
brak het brood en gaf de leerlingen ervan met de woorden:

Jezus: *Nehmet, esset, das ist mein Leib.*

Neem, eet, dit is mijn lichaam.

Evangelist: *Und er nahm den Kelch, und dankete, gab ihnen den, und
sprach:*

En hij nam de beker, sprak het dankgebed uit en gaf hun de beker met
de woorden:

Jezus: *Trinket alle daraus; das ist mein Blut des neuen Testaments,
welches vergossen wird für viele, zur Vergebung der Sünden. Ich sage
euch: Ich werde von nun an nicht mehr von diesem Gewächts des
Weinstocks trinken, bis an den Tag, da ich's neu trinken werde mit euch
in meines Vaters Reich.*

Drink allen hieruit, dit is mijn bloed, het bloed van het verbond, dat
voor velen wordt vergoten tot verging van zonden. Ik zeg jullie: vanaf
vandaag zal ik niet meer van de vrucht van de wijnstruik drinken tot de
dag komt dat ik er met jullie opnieuw van zal drinken in het koninkrijk van
mijn vader.

18. Recitatief (sopraan):

Wie wohl mein Herz in Tränen schwimmt,

Daß Jesus von mir Abschied nimmt,

So macht mich doch sein Testament erfreut:

Sein Fleisch und Blut, o Kostbarkeit,

Vermacht er mir in meine Hände.

Wie er auf der Welt mit denen Seinen

Nicht böse können meinen,

So liebt er sie bis an das Ende.

Hoewel mijn hart in tranen zwermt,

Nu Jezus van mij afscheid neemt,

Ben ik toch blij om wat Hij mij nalaaft:

Zijn vlees en bloed, o kostbaarheid,
Laat Hij na in mijn handen.
Zoals Hij hier op aarde met de Zijnen
Altijd het beste voor had,
Zo heeft Hij hen tot aan het einde lief.

19. Aria (sopraan):

*Ich will dir mein Herze schenken,
Senke dich, mein Heil, hinein.
Ich will mich in dir versenken;
Ist dir gleich die Welt zu klein,
Ei, so sollst du mir allein,
Mehr als Welt und Himmel sein.*

Ik wil U mijn hart schenken,
Vervul het, Heer, geheel van U
Ik wil volkomen in U opgaan;
En is U de wereld te klein,
Dan zal U voor mij alleen
Meer dan aarde en hemel zijn.

20. Evangelist:

Und da sie den Lobgesang gesprochen hatten, gingen sie hinaus an den Ölberg. Da sprach Jesus zu ihnen:

Nadat ze de lofzang hadden gezongen vertrokken ze naar de Olijfberg.
Onderweg zei Jezus tegen hen:

Jezus: In dieser Nacht werdet ihr euch alle ärgern an mir, denn es steht geschrieben: Ich werde den Hirten schlagen, und die Schafe der Herde werden sich zerstreuen. Wenn ich aber auferstehe, will ich vor euch hingehen in Galiläam.

Julie zullen mij deze nacht allemaal afvallen want er staat geschreven: Ik zal de herder doden, en de schapen van zijn kudde zullen uiteengedreven worden. Maar nadat ik uit de dood ben opgewekt, zal ik jullie voorgaan naar Galilea.

21. Koraal:

*Erkenne mich, mein Hüter,
Mein Hirte, nimm mich an!
Von dir; Quell aller Güter,
ist mir viel Gut's getan.
Dein Mund hat mich gelabet,
Mit Milch und süßer Kost,
Dein Geist hat mich begabet,
Mit mancher Himmelslust.*

Erken mij, mijn Hoeder,
Mijn Herder, neem mij aan.
Door U, bron van alle goeds,
Is mij veel goeds gedaan.
Uw mond heeft mij gevoed
Met melk en zoete kost,
Uw geest heeft mij voorzien
Met menige hemelse vreugde.

22. Evangelist:

Petrus aber antwortete und sprach zu ihm:

Petrus zei daarop tegen hem:

Petrus: Wenn sie auch alle sich an dir ärgerten, so will ich doch mich nimmermehr ärgern.

Misschien zal iedereen u afvallen, ik nooit!

Evangelist: *Jesus sprach zu ihm:*

Jezus sprak tot hem:

Jezus: Wahrlich, ich sage dir: In dieser Nacht, ehe der Hahn krähet, wirst du mich dreimal verleugnen.

Ik verzeker je: deze nacht zal je, nog voor de haan gekraaid heeft, mij driemaal verloochenen.

Evangelist: *Petrus sprach zu ihm:*

Petrus zei:

Petrus: Und wenn ich mit dir sterben müßte, so will ich dich nicht verleugnen.

Al zou ik met u moeten sterven, verloochenen zal ik u nooit.

Evangelist: Desgleichen sagten auch alle Jünger.

Alle andere leerlingen vielen hem daarin bij.

23. Koraal:

*Ich will hier bei dir stehen,
Verachte mich doch nicht!
Von dir will ich nicht gehen,
Wenn dir dein Herz bricht.
Wann dein Herz wird erblassen,
Im letzten Todesstoß,
Alsdenn will ich dich fassen,
In meinen Arm und Schoß.*

Ik wil hier bij U staan
Veracht mij toch niet.
Ik wil niet van uw zijde wijken,
Wanneer U uw hart breekt.
Wanneer uw hart zal verbleken,
Na de laatste doodsteek,
Dan wil ik U bergen
In mijn arm en schoot.

24. Evangelist:

Da kam Jesus mit ihnen zu einem Hofe, der hieß Gethsemane, und sprach zu seinen Jüngern:

Vervolgens ging Jezus met zijn leerlingen naar een plek die Gethsemane genoemd werd. Hij zei:

Jezus: Setzet euch hie, bis daß ich dort hingehe und bete.

Blijven jullie hier zitten, ik ga daar bidden.

Evangelist: *Und nahm zu sich Petrum und die zween Söhne Zebedäi, und fing an zu trauern und zu zagen. Da sprach Jesus zu ihnen:*

Hij nam Petrus en de twee zonen van Zebedeus met zich mee. Toen hij zich bedroefd en angstig voelde worden, zei hij tegen hen:

Jezus: Meine Seele ist betrübt bis an den Tod, bleibe hie, und wachet mit mir.

Ik voel me zeer bedroefd, blijf hier met mij waken.

25. Recitatief (tenor, dubbel koor):

*O Schmerz! Hier zittert das gequälte Herz!
Wie sinkt es hin, wie bleicht sein Angesicht!
(Was ist die Ursach' aller solcher Plagen?)
Der Richter führt ihn vor Gericht,
da ist kein Trost, kein Helfer nicht.
(Ach, meine Sünden haben dich geschlagen!)
Er leidet alle Höllenqualen, Er soll vor fremden Raub bezahlen.
(Ich, ach Herr Jesu, habe dies verschuldet, was du erduldet!)
Ach! könnte meine Liebe dir,
Mein Heil, dein Zittern und dein Zagen
Vermindern oder helfen tragen,
Wie gerne blieb' ich hier!*

O smart, hier siddert het gekweldde hart,

Hoe bezwijkt het, hoe verbleekt zijn aangezicht.

(Wat is de oorzaak van al deze plagen?)

De Rechter voert Hem voor het gerecht,

Daar is geen troost, geen helper.

(Ach, het zijn mijn zonden die U laten lijden.)

Hij ondergaat alle hellepijnen,

Hij moet voor vreemden schuld betalen.

(Ik, Heer Jezus, heb de straf verdiend, die Gij moet dulden.)

Ach, kon mijn liefde U,

Mijn Heil, uw angsten en uw plagen

Vermindern of helpen dragen,

Hoe graag bleef ik hier.

26. Aria (tenor, dubbel koor):

*Ich will bei meinem Jesu wachen
(So schlafen unsre Sünden ein)*

Meinen Tod

Büßet seine Seelennot,

Sein Trauren machet mich voll Freuden.

*(Drum muß uns sein verdienstlich Leiden Recht bitter und doch
süße sein.)*

Ik wil bij mijn Jezus waken.

(Dan slapen onze zonden in.)

Voor mijn dood

Boet Hij in zijn zielenood

Zijn treuren schenkt mij de zaligheid.

(Daarom moet ons zijn dienstbaar lijden, Zeer bitter en toch zoet
zijn.)

27. Evangelist:

*Und ging hin ein wenig, fiel nieder auf sein Angesicht, und betete und
sprach:*

Hij liep nog een stukje verder, knielde toen en bad diep
voorovergebogen:

*Jezus: Mein Vater, ist's möglich, so gehe dieser Kelch von mir; doch nicht
wie ich will, sondern wie du willst.*

Vader, als het mogelijk is, laat deze beker dan aan mij voorbijgaan! Maar
laat het niet gebeuren zoals ik wil, maar zoals u het wilt.

28. Recitatief (bas):

*Der Heiland fällt vor seinem Vater nieder.
Dadurch erhebt er mich und alle von unserm Falle
Hinauf zu Gottes Gnade wieder.*

Er ist bereit.

*Den Kelch, des Todes Bitterkeit zu trinken,
in welchen Sünden dieser Welt.
Gegossen sind und häßlich stinken,
weil es dem lieben Gott gefällt.*

De Verlosser valt voor zijn Vader neer,
Daardoor verheft Hij mij en allen van onze zondeval
Weer opwaarts, tot Gods genade.
Hij is bereid.

De beker, de bitterheid van de dood, te drinken, Waarin de zonden van
deze wereld
Zijn uitgegoten, en afschuwelijk stinken,
Omdat het de lieve God behaagt.

29. Aria (bas):

*Gerne will ich mich bequemen,
Kreuz und Becher anzunehmen,
Trink ich doch dem Heiland nach.
Denn sein Mund,
Der mit Milch und Honig fließet,
Hat den Grund,
Und des Leidens herbe Schmach,
Durch den ersten Trunk versüßet.*

Graag ben ik bereid,
Kruis en beker te aanvaarden,
Daarmee volg ik immers de Verlosser.
Want zijn mond,
Die van melk en honing overvloedig,
Heeft de bittere smaak van het lijden
Door die eerste teug verzoet.

30. Evangelist:

Und er kam zu seinen Jüngern, und fand sie schlafend, und sprach zu ihnen:

Hij liep terug naar de leerlingen en zag dat ze lagen te slapen. Hij zei hen:

Jezus: Könnet ihr denn nicht eine Stunde mit mir wachen? Wachtet und betet, daß ihr nicht in Anfechtung falltet. Der Geist ist willig, aber das Fleisch ist schwach.

Konden jullie niet eens één uur met mij waken? Blijf wakker en bid dat jullie niet in beproeving komen. De geest is wel gewillig, maar het lichaam is zwak.

Evangelist: Zum andern Mal ging er hin, betete und sprach:

Voor de tweede maal liep hij van hen weg en bad:

Jezus: Mein Vater, ist's nicht möglich, daß dieser Kelch von mir gehe, ich trinke ihn denn; so geschehe dein Wille.

Vader, als het niet mogelijk is dat deze beker aan mij voorbijgaat zonder dat ik eruit drink, laat het dan gebeuren zoals u het wilt.

31. Koraal:

*Was mein Gott will, das g'scheh' allzeit,
Sein Will, der ist der beste,
Zu helfen den'n er ist bereit,
Die an ihn glauben feste,
Er hilft aus Not, Der fromme Gott,
Und züchtigt mit Maßen.*

*Wer Gott vertraut, fest auf ihn baut,
Den will er nicht verlassen.*

Wat mijn God wil, dat gebeurt altijd.

Zijn wil, dat is de beste.

Hij is bereid om hen te helpen,

Die vast in Hem geloven.

Hij helpt uit nood, De goede God,

En straft met mate.

Wie God vertrouwt, vast op Hem bouwt,

Die zal Hij niet verlaten.

32. Evangelist:

*Und er kam und fand sie aber schlafend, und ihre Augen waren voll
Schlafs. Und er ließ sie, und ging abermal hin und betete zum drittenmal,
und redete dieselbigen Worte. Da kam er zu seinen Jüngern und sprach
zu ihnen:*

Toen hij terugkwam, zag hij dat ze weer sliepen, want ze waren door
vermoeidheid overmand. Hij liet hen achter, liep opnieuw wat verder en
bad voor de derde maal, met dezelfde woorden als daarvoor. Daarna
voegde hij zich weer bij de leerlingen en zei:

*Jesus: Ach! wollt ihr nun schlafen und ruhen? Siehe,
die Stunde ist hier, daß des Menschen Sohn in der Sünder Hände
überantwortet wird. Stehet auf, lasset uns gehen: siehe, er ist da, der
mich verrät.*

Liggen jullie daar nog steeds te slapen en te rusten? En dat terwijl
het ogenblik nabij is waarop de Mensenzoon wordt uitgeleverd aan
zondaars. Sta op, laten we gaan; kijk, hij die mij uitlevert, is al vlakbij.

*Evangelist: Und als er noch redete, siehe, da kam Judas, der Zwölfen
einer, und mit ihm eine große Schar, mit Schwertern und mit Stangen,
von den Hohenpriestern und Ältesten des Volks. Und der Verräter hatte
ihnen ein Zeichen gegeben und gesagt: "Welchen ich küssen werde, der
ist's, den greift." Und alsbald trat er zu Jesu und sprach:*

Nog voor hij uitgesproken was, kwam Judas eraan, een van de twaalf,
in gezelschap van een grote, met zwaarden en knuppels bewapende
bende, die door de hogepriesters en de oudsten van het volk was
gestuurd. Met hen had zijn verrader een teken afgesproken. Degene die
ik kus, had hij gezegd, die is het, die moet je gevangen nemen. Hij liep
recht op Jezus af, en zei:

Judas: Begrüßet seist du, Rabbi!

Gegroet, rabbi!

Evangelist: Und küsste ihn. Jesus aber sprach zu ihm:

En kustte hem. Jezus zei tegen hem:

Jezus: Mein Freund, warum bist du kommen?

Vriend, ben je daarvoor gekomen?

*Evangelist: Da traten sie hinzu, und legten die Hände an Jesum, und
griffen ihn.*

Daarop kwam de bende naderbij, ze grepen Jezus vast en namen hem
gevangen.

33. Aria (sopraan, alt, koor):

So ist mein Jesus nun gefangen.

(Laßt ihn, haltet, bindet nicht!)

Mond und Licht,

Ist vor Schmerzen untergangen,

Weil mein Jesus ist gefangen.

Sie führen ihn, er ist gebunden.

(Laßt ihn! haltet! bindet nicht!)

Sind Blitze, sind Donner in Wolken verschwunden? Eröffne den feurigen

Abgrund, o Höle;

Zertrümme, verderbe, verschlinge, zerschele

Mit plötzlicher Wut

Den falschen Verräter, das mörderische Blut!

Zo is mijn Jezus nu gevangen

(Laat Hem, houdt op, bindt Hem niet!)

Maan en sterren

Zijn van verdriet ondergegaan,

Omdat mijn Jezus is gevangen.

Ze voeren Hem weg, Hij is geboeid.

(Laat Hem, houdt op, bindt Hem niet!)

Zijn bliksem en donder in wolken verdwenen?

Open uw vurige afgrond, o hel

Vermorzel, verderf, verslind, vernietig,

Met plotselinge woede

Die valse verrader, die moordenaar.

34. Evangelist:

Und siehe, einer aus denen, die mit Jesu waren, reckete die Hand aus und schlug des Hohenpriesters Knecht und hieb ihm ein Ohr ab. Da sprach Jesus zu ihm:

Nu greep een van Jezus' metgezellen naar zijn zwaard. Hij trok het, haalde uit en sloeg de dienaar van de hogepriester een oor af. Daarop zei Jezus tegen hem:

Jezus: Stecke dein Schwert an seinen Ort; denn wer das Schwert nimmt, der soll durchs Schwert umkommen. Oder meinst du, daß ich nicht könnte meinen Vater bitten, daß er mir zuschickte mehr denn zwölf Legion Engel? We würde aber die Schrift erfüllen? Es muß also gehen.

Steek je zwaard terug op zijn plaats. Want wie naar het zwaard grijpt, zal door het zwaard omkomen. Weet je niet dat ik mijn Vader maar te hulp hoef te roepen en dat hij mij dan onmiddellijk meer dan twaalf legioenen engelen ter beschikking zou stellen? Maar hoe zouden dan de Schriften in vervulling gaan waarin staat dat het zo moet gebeuren?

Evangelist: *Zu der Stund' sprach Jesus zu den Scharen:*

Toen zei Jezus tegen de omstanders:

Jezus: Ihr seid ausgegangen als zu einem Mörder, mit Schwertern und mit Stangen, mich zu fähen; bin ich doch täglich bei euch gessen und habe gelehret im Tempel, und ihr habt mich nicht gegriffen. Aber das ist alles geschehen, daß erfüllet würden die Schriften der Propheten.

Met zwaarden en knuppels bent u uitgetrokken om mij te arresteren, alsof ik een misdadiger ben! Dagelijks was ik in de tempel om onderricht te geven, en toen hebt u me niet gevangen genomen. Maar dit alles gebeurt opdat de geschriften van de profeten in vervulling gaan.

Evangelist: *Da verließen ihn alle Jünger und flohen.*

Daarop lieten alle leerlingen hem in de steek en vluchtten weg.

35. Koraal:

*O Mensch, bewein' dein Sünde groß;
Darum Christus sein's Vaters Schoß
Äußert und kam auf Erden;
Von einer Jungfrau rein und zart
für uns er hie geboren ward,
Er wollt' der Mittler werden,
Den Toten er das Leben gab,
Und legt' darbei all' Krankheit ab,
Bis sich die Zeit herdrange,
Daß er für uns geopfert würd';
Trüg' unser Sünden schwere
Bürd' Wohl an dem Kreuze lange.*

O mens, beweene uw grote zonden,
Waar door Christus zijn Vaders schoot
Verlieten op aarde kwam.
Uit een maagd, rein en teer
Werd Hij hier voor ons geboren.
Hij wilde de Bemiddelaar worden,
De doden gaf Hij het leven terug
En genas alle ziekten,
Totdat de tijd gekomen was,
Dat Hij voor ons geofferd werd,
Droeg Hij de zware last van onze zonden
Langdurig aan het kruis.

Pauze (30 minuten)

Tweede deel**36. Aria (alt, koor):**

*Ach! nun ist mein Jesus hin!
(Wo ist denn dein Freund hingegangen,
o du Schönste unter den Weibern?)
Ist es möglich, kann ich schauen?
Ach! mein Lamm in Tigerklauen!
Ach! wo ist mein Jesus hin?
(So wollen wir mit dir ihn suchen.)
Ach! was soll ich der Seele sagen,
Wenn sie mich wird ängstlich fragen?
Ach! wo ist mein Jesus hin?*

Ach nu is mijn Jezus weg.
(Waar is uw vriend dan heengegaan,
O gij schoonste onder de vrouwen?)
Is het mogelijk, kan ik dit aanschouwen?
(Waar is uw vriend dan heengegaan?)
Ach, mijn lam in tijgerklauwen,
Ach, waar is mijn Jezus heen?
(Zo willen wij met u Hem zoeken.)
Ach, wat moet ik mijn ziel zeggen,
als ze mij angstig zal vragen:
Ach, waar is mijn Jezus heen?

37. Evangelist:

*Die aber Jesum gegriffen hatten, führten ihn zu dem Hohenpriester
Kaiphas, dahin die Schriftgelehrten und Ältesten sich versammel-
t hatten. Petrus aber folgte ihm nach von ferne, bis in den Palast des*

Hohenpriesters; und ging hinein und satzte sich bei die Knechte, auf daß er sähe, wo es hinaus wollte. Die Hohenpriester aber und Ältesten, und der ganze Rat, suchten falsches Zeugnis wider Jesum, auf daß sie ihn töteten; und funden keines.

Zij die Jezus gevangen genomen hadden, leidden hem voor aan Kaifas, de hogepriester bij wie de schriftgeleerden en de oudsten bijeengekomen waren. Petrus volgde hem op een afstand tot op de binnenplaats van het paleis van de hogepriester; daar ging hij tussen de knechten zitten om te zien hoe het zou aflopen. De hogepriesters en het hele Sanhedrin probeerden een valse getuigenverklaring tegen Jezus te laten afleggen op grond waarvan ze hem ter dood zouden kunnen veroordelen, maar ze vonden er geen.

38. Koraal:

*Mir hat die Welt trüglich gericht,
Mit Lügen und mit falschem G'dicht,
Viel Netz und heimlich Stricken.
Herr, nimm mein wahr
in dieser G'fahr.
B'hut mich vor falschen Tücken.*

De wereld heeft Mij met bedrog rechtgesproken
Met leugens en met vals gedicht,
Veel netten en heimlijke strikken.
Heer, neem mij waar in dit gevaar,
Behoed mij voor hun listen.

39. Evangelist:

*Und wiewohl viel falsche Zeugen herzutraten, funden sie doch keins.
Zuletzt traten herzu zween falsche Zeugen, und sprachen:*

Hoewel vele valse getuigen naar voren kwamen vonden zij niets. Ten slotte meldden er zich twee die zeiden:

Getuigen: Er hat gesagt: "Ich kann den Tempel Gottes abbrechen und in dreien Tagen denselben bauen."

Die man heeft gezegd: Ik kan de tempel van God afbreken en in drie dagen weer opbouwen.

Evangelist: Und der Hohepriester stand auf und sprach zu ihm:

De hogepriester stond op en vroeg hem:

Hogepriester: Antwortest du nichts zu dem, das diese wider dich zeugen?

Waarom antwoordt u niet? U hoort toch wat deze getuigen zeggen?

Evangelist: Aber Jesus schwieg stille.

Maar Jezus bleef zwijgen.

40. Recitatief (tenor):

*Mein Jesus schweigt zu falschen Lügen stille,
Um uns damit zu zeigen,
Daß sein erbarmungsvoller Wille,
Vor uns zum Leiden sei geneigt,
Und daß wir in der gleichen Pein,
Ihm sollen ähnlich sein,
Und in Verfolgung stille schweigen.*

Mijn Jezus zwijgt op valse leugens stil,
Om ons daarmee te tonen,
Dat zijn medelijdensvolle wil
Voor ons tot lijden is bereid,
En dat wij in diezelfde pijn
Op Hem dienen te gelijken
En bij vervolging ook stil te zwijgen.

41. Aria (tenor):

*Geduld! Geduld!
Wenn mich falsche Zungen stechen.
Leid' ich wider meine Schuld
Schimpf und Spott,
Ei, so mag der liebe Gott
Meines Herzens Unschuld rächen.*

Geduld! Geduld!

Als valse tongen mij bestoken,
Onderga ik buiten mijn schuld
Hoon en spot,
Mag dan de lieve God
De onschuld van mijn hart wreken.

42. Evangelist:

Und der Hohepriester antwortete und sprach zu ihm:

De hogepriester zei:

*Hogepriester: Ich beschwöre dich bei dem lebendigen Gott, daß du uns
sagst, ob du seiest Christus, der Sohn Gottes?*

Ik bezweer u bij de levende God, zeg ons of u de Messias bent, de Zoon van God.

Evangelist: *Jesus antwortete:*

Jezus zei tot hem:

Jezus: Du sagest's. Doch sage ich euch: Von nun an wird's geschehen, daß ihr sehen werdet des Menschen Sohn sitzen zur Rechten der Kraft, und kommen in den Wolken des Himmels.

U zegt het. Maar ik zeg tegen u allen hier: vanaf nu zult u de Mensenzoon zien zitten aan de rechterhand van de Machtige en hem zien komen op de wolken van de hemel.

Evangelist: *Da zerniß der Hohepriester seine Kleider, und sprach:*

Hierop scheurde de hogepriester zijn kleren en riep:

Hogepriester: *Er hat Gott gelästert. Was dürfen wir weiter Zeugnis? Siehe, jetzt habt ihr seine Gotteslästerung gehöret. Was dünket euch?*

Hij heeft God gelasterd! Waarvoor hebben we nog getuigen nodig? Nu hebt u met eigen oren gehoord hoe hij God lastert. Wat denkt u?

Evangelist: *Sie antworteten und sprachen:*

Ze antwoordden:

Koor: *Er ist des Todes schuldig!*

Hij is schuldig en verdient de doodstraf!

43. Evangelist:

*Da spielen sie aus in sein Angesicht, und schlagen ihn mit Fäusten.
Etlliche aber schlagen ihn ins Angesicht, und sprachen:*

Daarop spuwden ze hem in het gezicht en sloegen hem. Anderen stompten hem en zeiden:

Koor: *Weissage uns, Christe, wer ist's, der dich schlug?*

Voorspel ons, Christus, wie U sloeg?

44. Koraal:

*Wer hat dich so geschlagen,
Mein Heil, und dich mit Plagen
So übel zugericht'?*

*Du bist ja nicht ein Sünder,
Wie wir und unsre Kinder;
Von Missetaten weißt du nicht.*

Wie heeft U zo geslagen,
Mijn Verlosser, en met kwellingen
Zo lelijk toetakeld?
U bent immers geen zondaar
Zoals wij en onze kinderen;
Van misdaden weet U niets.

45. Evangelist:

Petrus aber saß draußen im Palast; und es trat zu ihm eine Magd, und sprach:

Petrus zat buiten, op de binnenplaats. Er kwam een dienstmeisje naar hem toe, dat zei:

Dienster: *Und du warest auch mit dem Jesu aus Galiläa.*

Jij hoorde ook bij die Jezus uit Galilea!

Evangelist: *Er leugnete aber vor ihnen allen, und sprach:*

Maar hij ontkende dat met klem, zodat allen het konden horen:

Petrus: *Ich weiß nicht, was du sagest.*

Ik weet niet waar je het over hebt.

Evangelist: *Als er aber zur Tür hinausging, sahe ihn eine andere, und sprach zu denen, die da waren:*

Toen hij wilde weggaan naar het poortgebouw, zag een ander meisje hem. Ze zei tegen de omstanders:

Dienster: *Dieser war auch mit dem Jesu von Nazareth.*

Die man hoorde bij Jezus van Nazareth!

Evangelist: *Und er leugnete abermal und schwur dazu:*

En opnieuw ontkende hij en zwoer:

Petrus: *Ich kenne des Menschen nicht.*

Echt, ik ken de man niet!

Evangelist: *Und über eine kleine Weile traten hinzu, die da stunden, und*

sprachen zu Petro:

Even later kwamen de omstanders naar Petrus toe, ze zeiden:

Koor: *Wahrlich, du bist auch einer von denen, denn deine Sprache verrät dich.*

Jij bent wel degelijk een van hen, trouwens, je accent verraadt je.

46. Evangelist:

Da hub er an sich zu verfluchen und zu schwören:

Daarop begon hij te vloeken en hij bezwoer hen:

Petrus: *Ich kenne des Menschen nicht.*

Ik ken die man niet!

Evangelist: *Und als bald krähete der Hahn. Da dachte Petrus an die Worte Jesu, da er zu ihm sagte: "Ehe der Hahn krähen wird, wirst du mich dreimal verleugnen." Und ging heraus, und weinete bitterlich.*

En meteen kraaide er een haan. Toen herinnerde Petrus zich wat Jezus gezegd had. "Voordat er een haan gekraaid heeft, zul je mij driemaal verloochenen". Hij ging naar buiten, en huilde bitter.

47. Aria (alt):

*Erbarme dich Mein Gott,
um meiner Zähren willen;
Schau hier,
Herz und Auge weint vor dir
bitterlich*

Heb medelijden, Mijn God,
Omwillen van mijn tranen.
Zie toch,
Hart en ogen wenen
Bitter om U

48. Koraal:

*Bin ich gleich von dir gewichen,
Stell' ich mich doch wieder ein;
Hat uns doch dein Sohn verglichen,
Durch sein Angst und Todespein.
Ich verleugne nicht die Schuld,
Aber deine Gnad' und Huld
Ist viel größer als die Sünde,
Die ich stets in mir befinde.*

Ook al mocht ik van U zijn afgedwaald,
Toch keer ik mij opnieuw tot U;
Want uw Zoon bracht ons verzoening
Door zijn angst en stervenspijn.
Mijn schuld ontken ik niet;
Maar uw genade en welwillendheid
Is veel groter dan de zonde,
Die zich immer in mij bevindt.

49. Evangelist:

Des Morgens aber hielten alle Hohenpriester und die Ältesten des Volkes einen Rat über Jesum, daß sie ihn töteten. Und bunden ihn, führten ihn hin, und überantworteten ihn dem Landpfleger Pontio Pilato. Da das sahe Judas, der ihn verraten hatte, daß er verdammt war zum Tode, gereuete es ihn, und brachte her wieder die dreißig Silberlinge den Hohenpriestern und Ältesten, und sprach:

De volgende ochtend vroeg namen alle hogepriesters met de oudsten van het volk het besluit Jezus ter dood te brengen. Nadat ze hem geboeid hadden, leidden ze hem weg en leverden hem over aan Pilatus, de prefect. Toen Judas, die hem had uitgeleverd, zag dat Jezus ter dood veroordeeld was, kreeg hij berouw. Hij bracht de dertig zilverstukken naar de hogepriesters en oudsten terug en zei:

Judas: *Ich habe übel getan, daß ich unschuldig Blut verraten habe.*

Ik heb een zonde begaan door een onschuldige uit te leveren.

Evangelist: *Sie sprachen:*

Maar zij zeiden:

Koor: *Was gehet uns das an? Da siehe du zu!*

Wat gaat ons dat aan? Zie dat zelf maar op te lossen!

50. Evangelist:

Und er warf die Silberlinge in den Tempel, hub sich davon, ging hin, und erhängete sich selbst. Aber die Hohenpriester nahmen die Silberlinge, und sprachen:

Toen smet hij de zilverstukken de tempel in, vluchtte weg en verhing zich. De hogepriesters verzamelden de zilverstukken en zeiden tegen elkaar:

Hogepriester: *Es taugt nicht, daß wir sie in den Gotteskasten legen, denn es ist Blutgeld.*

We mogen ze niet bij de tempelschat voegen, aangezien het bloedgeld is.

51. Aria (bas):

*Gebt mir meinen Jesum wieder!
Seht, das Geld, den Mörderlohn,
Wirft euch der verlorne Sohn,
Zu den Füßen nieder.*

Geef mij mijn Jezus terug!

Zie het geld, het moorden aansloon,
Werpt de verloren Zoon u
Voor uw voeten neer.

52. Evangelist:

Sie hielten aber einen Rat, und kauften einen Töpfersacker darum, zum Begräbnis der Pilger. Daher ist derselbige Acker genennet der Blutacker, bis auf den heutigen Tag. Da ist erfüllet, das gesagt ist durch den Propheten Jeremias, da er spricht: "Sie haben genommen dreißig Silberlinge, damit bezahlet ward der Verkauffte, welchen sie kauften von den Kindern Israel; und haben sie gegeben um einen Töpfersacker, als mir der Herr befohlen hat."

Jesus aber stund vor dem Landpfleger, und der Landpfleger fragte ihn, und sprach:

Na beraadslaging kochten ze er de akker van de pottenbakker mee, die dan als begraaft-plaats voor vreemdelingen kon dienen. Daarom heet die akker tot op de dag van vandaag de Bloedakker. Zo ging in vervulling wat gezegd was door de profeet Jeremias, en ze verzamelden de dertig zilverstukken, het bedrag waarop hij geschat was en dat ze hadden bepaald met de zonen van Israël, en ze betaalden er de akker van de

pottenbakker mee, zoals de Heer mij had opgedragen.

Toen Jezus voor de prefect stond, stelde deze hem de vraag:

Pilatus: *Bist du der Jüden König?*

Bent u de koning van de Joden?

Evangelist: *Jesus aber sprach zu ihm:*

Jezus zei:

Jezus: *Du sagest's.*

U zegt het.

Evangelist: *Und da er verklagt ward von den Hohenpriestern und Ältesten, antwortete er nichts. Da sprach Pilatus zu ihm:*

Maar op de beschuldigingen die de hogepriesters en oudsten tegen hem inbrachten, antwoordde hij niet één keer. Daarop zei Pilatus tegen hem:

Pilatus: *Hörest du nicht, wie hart sie dich verklagen?*

Hoort u niet wat zij allemaal tegen u inbrengen?

Evangelist: *Und er antwortete ihm nicht auf ein Wort, also, daß sich auch der Landpfleger sehr verwunderte.*

Hij gaf op geen enkele beschuldiging enig weerwoord, wat de prefect zeer verwonderde.

53. Koraal:

Befiehl du deine Wege,

Und was dein Herze kränkt

Der allertriesten Pflege,

Dess, der den Himmel lenkt,

Der Wolken, Luft und Winden,

Gibt Wege, Lauf und Bahn,

Der wird auch Wege finden,

Da dein Fuß gehen kann.

Vertrouw gerust uw leven,

En wat uw hart krenkt

De trouwste zorg

Toe, aan Hem die dat reeds beschikt.

Die wolken, lucht en winden

In goede banen leidt,

Hij zal ook paden vinden,

Waarlangs uw voet kan gaan.

54. Evangelist:

Auf das Fest aber hatte der Landpfleger Gewohnheit, dem Volk einen Gefangenen loszugeben, welchen sie wollten. Er hatte aber zu der Zeit einen Gefangenen, einen sonderlichen vor andern, der hieß Barrabas.

Und da sie versammelt waren, sprach Pilatus zu ihnen:

Nu had de prefect de gewoonte om op elk paasfeest één gevangene vrij te laten, en die door het volk te laten kiezen. Er zat toen een beruchte gevangene vast, die Barrabas genoemd werd. En dus vroeg Pilatus hun, toen ze daar waren samengestroomd:

Pilatus: *Welchen wolleth ihr, daß ich euch losgebe? Barrabam, oder*

Jesum, von dem gesagt wird, er sei Christus.

Wie wilt u dat ik vrijlaat; Barrabas of Jezus die de Messias wordt genoemd?

Evangelist: *Denn er wußte wohl, daß sie ihn aus Neid überantwortet hatten. Und da er auf dem Richtstuhl saß, schickete sein Weib zu ihm, und ließ ihm sagen:*

Hij wist namelijk dat ze hem uit afgunst hadden uitgeleverd. Terwijl hij op de rechterstoel zat, werd hem een boodschap van zijn vrouw gebracht:

Vrouw van Pilatus: *Habe du nichts zu schaffen mit diesem Gerechten, ich habe heute viel erlitten im Traum von seinem wegen.*

Laat je niet in met die rechtvaardige! Om hem heb ik namelijk vannacht in een droom veel doorstaan!

Evangelist: *Aber die Hohenpriester und die Ältesten überredeten das Volk, daß sie um Barrabam bitten sollten, und Jesum umbrächten. Da antwortete nun der Landpfleger, und sprach zu ihnen:*

Ondertussen haalden de hogepriesters en de oudsten het volk over: ze moesten om Barrabas vragen, en Jezus laten doden. Weer nam de prefect het woord en vroeg opnieuw:

Pilatus: *Welchen wollt ihr unter diesen zweien, den ich euch soll losgeben?*

Wie van de twee wilt u dat ik vrijlaat?

Evangelist: *Sie sprachen:*

Ze riepen:

Koor: *Barrabam!*

Barrabas!

Evangelist: *Pilatus sprach zu ihnen:*

Pilatus vroeg hun:

Pilatus: *Was soll ich denn machen mit Jesu, von dem gesagt wird, er sei Christus?*

Wat moet ik dan doen met Jezus die de Messias wordt genoemd?

Evangelist: *Sie sprachen alle:*

Allen antwoorden:

Koor: *Laß ihn kreuzigen.*

Aan het kruis met hem!

55. Koraal:

*Wie wunderbarlich ist doch diese Strafe!
Der gute Hirte leidet für die Schafe;
Die Schuld bezahlt der Herr, der Gerechte,
Für seine Knechte!*

Hoe wonderbaarlijk is deze straf:
De goede Herder lijdt voor de schapen,
De Heer, de Rechtvaardige, moet boeten,
voor zijn knechten.

56. Evangelist:

Der Landpfleger sagte:

De landvoogd vroeg:

Pilatus: *Was hat er denn übels getan?*

Wat heeft hij dan misdaan?

57. Recitatief (sopraan):

*Er hat uns allen wohlgetan,
Den Blinden gab er das Gesicht,
Die Lahmen macht er gehend;
Er sagt' uns seines Vaters Wort,
Er trieb die Teufel fort;
Betäubte hat er aufgericht';
Er nahm die Sünder auf und an;
Sonst hat mein Jesus nichts getan.*

Hij heeft ons allen welgedaan,
De blinden gaf Hij zicht,
De verlamden liet Hij weer lopen,
Hij bracht ons het Woord van zijn Vader,
Hij dreef de duivelen uit,
Bedroefden heeft Hij moed ingesproken,

Hij ontfermde zich over de zondaars,
iets anders heeft mijn Jezus niet gedaan.

58. Aria (sopraan):

*Aus Liebe will mein Heiland sterben,
Von einer Sünde weiß er nichts,
Daß das ewige Verderben
Und die Strafe des Gerichts
Nicht auf meiner Seele bliebe.*

Uit liefde wil mijn Verlosser sterven,
Hij heeft geen zonden begaan.
Opdat het eeuwige verderf
En de straf van het laatste oordeel
Van mijn ziel wordt weggenomen.

59. Evangelist:

Sie schrieeen aber noch mehr, und sprachen:

Maar ze schreeuwden alleen maar harder:

Koor: Laß ihn kreuzigen.

Aan het kruis met hem!

*Evangelist: Da aber Pilatus sahe, daß er nichts schaffete, sondern daß
ein viel größer Getümmel ward, nahm er Wasser, und wusch die Hände
vor dem Volk, und sprach:*

Toen Pilatus inzag dat zijn tussekenkomst nergens toe leidde, dat het er
integendeel naar uitzag dat men in opstand zou komen, liet hij water
brengen, waste ten overstaan van de menigte zijn handen en zei:

Pilatus: *Ich bin unschuldig an dem Blut dieses Gerechten, sehet ihr zu.*

Ik ben onschuldig aan de dood van deze man. Zie het zelf maar op te lossen.

Evangelist: *Da antwortete das ganze Volk, und sprach:*

En heel het volk antwoordde:

Koor: *Sein Blut komme über uns und unsre Kinder.*

Laat zijn bloed dan maar over ons en onze kinderen komen!

Evangelist: *Da gab er ihnen Barrabas los; aber Jesus ließ er geißeln, und überantwortete ihn, daß er gekreuziget würde.*

Daarop liet Pilatus Barrabas vrij, maar Jezus leverde hij uit om gekruisigd te worden, nadat hij hem eerst nog had laten geselen.

60. Recitatief (alt):

Erbarm es Gott!

Hier steht der Heiland angebunden.

O Geißelung, o Schläg', o Wunden!

Ihr Henker, haltet ein!

Erweicht euch der Seelen Schmerz,

Der Anblick solches Jammers nicht?

Ach ja, ihr habt ein Herz,

Das muß der Martsäule gleich,

Und noch viel härter sein.

Erbarmt euch, haltet ein!

Heb medelijden, God!
Hier staat de Verlosser, vastgebonden.

O geselling, o slagen, o wonden!

Julie beulen, houd op!

Verweekt jullie zielensmart dan niet,

Bij de aanblik van zulk lijden?

Ach ja, gij hebt een hart, Dat nog veel harder

dan de martelpaal moet zijn.

Heb medelijden, houd op!

61. Aria (alt):

Können Tränen meiner Wangen,

Nichts erlangen,

O, so nehmt mein Herz hinein!

Aber laßt es bei den Fluten,

Wenn die Wunden milde bluten,

Auch die Opferschale sein.

Kunnen tranen van mijn wangen

Niets uitrichten,

Neem dan mijn hart erbij.

Maar laat bij het vloeien,

Wanneer de wonden zacht bloeden,

Mijn hart ook de offerschaal zijn.

62. Evangelist:

Da nahmen die Kriegsknechte des Landpflegers Jesum zu sich in das

Richthaus, und sammleten über ihn die ganze Schar; und zogen ihn aus,

und legeten ihm einen Purpurmantel an; und flochten eine Dornenkrone,

und setzten sie auf sein Haupt, und ein Rohr in seine rechte Hand, und

beugeten die Knie vor ihm, und spotteten ihn, und sprachen:

De soldaten van de prefect namen Jezus mee naar het pretorium en verzamelden de hele cohort om hem heen. Ze kleedden hem uit en deden hem een scharlakenrode mantel om, ze vlochten een kroon van doortakken en zetten die op zijn hoofd. Ze gaven hem een rietstok in zijn rechterhand en vielen voor hem op de knieën spottend zelden ze:

Koor: *Gegrüßet seist du, Jüdenkönig!*

Gegroet, koning van de Joden!

Evangelist: *Und speieten ihn an, und nahmen das Rohr, und schlugen damit sein Haupt.*

En ze spuwden op hem, pakten hem de rietstok weer af en sloegen hem tegen het hoofd.

63. Koraal:

O Haupt voll Blut und Wunden,

Voll Schmerz und voller Hohn!

O Haupt zu Spott gebunden

Mit einer Dornenkrone!

O Haupt, sonst schön gezieret;

Mit höchster Ehr' und Zier,

Jetzt aber hoch schimpfieret:

Gegrüßet seist du mir!

Du edles Angesichte,

Vor dem sonst schrickt und scheut

Das große Weltgewichte,

Wie bist du so bespott!

Wie bist du so erleuchtet,

Wer hat dein Augenlicht,

*Dem sonst kein Licht nicht gleichet,
So schändlich zugericht'?*

O hoofd volbloed en wonden,

Vol leed en overspoeld met hoon,

O hoofd, ten spot omwonden

Met een doornenkroon.

O hoofd, ooit versierd

Met de hoogste eer en pracht,

Nu echter gesmaad,

Ik groet U.

U edel aangezicht,

Aanbeden en geschuwd

Door al dat leeft op aarde,

Hoe wordt U nu bespuwd.

Hoe bent U thans verbleekt.

Wie heeft het licht van uw ogen,

Dat anders met geen enkel licht is te vergelijken,

Zo vreselijk geschonden?

64. Evangelist:

Und da sie ihn verspottet hatten, zogen sie ihm den Mantel aus, und zogen ihm seine Kleider an, und führten ihn hin, daß sie ihn kreuzigten. Und indem sie hinausgingen, funden sie einen Menschen von Kyrene, mit Namen Simon; den zwungen sie, daß er ihm sein Kreuz trug.

Nadat ze hem zo hadden bespot, trokken ze hem de mantel uit, deden hem zijn kleren weer aan en leidden hem weg om hem te kruisigen. Bij het verlaten van het pretorium troffen ze een man uit Cyrene die Simon heette, en hem dwongen ze het kruis te dragen.

65. Recitatief (bas):

*Ja freilich will in uns das Fleisch und Blut
Zum Kreuz gezwungen sein;
Je mehr es unsrer Seele gut,
Je herber geht es ein.*

Ja, vanzelfsprekend wil in ons het vlees en bloed
Tot het kruis gedwongen worden;
Hoe beter het is voor onze ziel,
Des te bitter is het te aanvaarden.

66. Aria (bas):

*Komm, süßes Kreuz, So will ich sagen,
Mein Jesu, gib es immer her!
Wird mir mein Leiden einst zu schwer,
So hilfst du mir es selber tragen.*

Kom, lieflijk kruis,
Zo wil ik zeggen,
Mijn Jezus, geef het maar aan mij.
En wordt mij mijn lijden eens te zwaar,
Help Gij mij dan het te dragen.

67. Evangelist:

*Und da sie an die Stätte kamen mit Namen Golgatha, das ist
verdeutschet "Schädelstätte", gaben sie ihm Essig zu trinken mit Gallen
vermischet; und da er's schmeckte, wollte er's nicht trinken. Da sie ihn
aber gekreuziget hatten, teilten sie seine Kleider, und wurfen das Los
darum, auf daß erfüllet würde, das gesagt ist durch den Propheten: "Sie
haben meine Kleider unter sich geteilet, und über mein Gewand haben
sie das Los geworfen." Und sie saßen aalda, und hüteten sein. Und oben*

*zu seinem Haupte hefteten sie die Ursach seines Todes beschrieben,
nämlich: "Dies ist Jesus, der Juden König." Und da wurden zween
Mörder mit ihm gekreuziget, einer zur Rechten, und einer zur Linken.
Die aber vorübergingen, lästerten ihn, und schüttelten ihre Köpfe, und
sprachen:*

Zo kwamen ze bij de plek die Golgota genoemd wordt, wat
"schedelplaats" betekent. Ze gaven Jezus azijn met gal te drinken
maar nadat hij geproefd had, weigerde hij ervan te drinken. Nadat ze
hem gekruisigd hadden, verdeelden ze zijn kleren door erom te loten,
opdat vervuld zou worden wat door de profeet gezegd is: "Zij hebben
mijn kleding onder elkaar verdeeld, en mijn bovenkleed hebben zij
verloot." Terwijl zij daar zaten, bewaakten ze hem. En boven zijn hoofd
brachten ze op schrift de beschuldiging tegen hem aan: "Dit is Jezus, de
koning van de Joden." Daarna werden er naast hem twee misdadigers
gekruisigd, de een rechts, de ander links van hem. De voorbijgangers
keken hoofd-schuddend toe en dreven de spot met hem:

*Koor: Der du den Tempel Gottes zerbrichst, und bauest ihn in dreien
Tagen, hilf dir selber. Bist du Gottes Sohn, so steig herab vom Kreuz.*

Jij was toch de man die de tempel kon afbreken en in drie dagen weer
kon opbouwen? Als je de Zoon van God bent, red jezelf dan en kom van
dat kruis af!

*Evangelist: Desgleichen auch die Hohenpriester spotteten sein, samt
den Schriftgelehrten und Ältesten, und sprachen:*

Ook de hogepriesters, de schriftgeleerden en de oudsten maakten
zulke spottende opmerkingen:

Koor: *Andern hat er geholfen, und kann ihm selber nicht helfen. Ist er der König Israels, so steige er nun vom Kreuz, so wollen wir ihm glauben. Er hat Gott vertrauet, der erlöse ihn nun, lüftet's ihn; denn er hat gesagt: "Ich bin Gottes Sohn."*

Anderen heeft hij gered, maar zichzelf redden kan hij niet. Hij is toch koning van Israël, laat hij dan nu van het kruis afkomen, dan zullen we in hem geloven. Hij heeft zijn vrouwen in God gesteld, laat die hem nu dan redden, als hij hem tenminste goedgezind is. Hij heeft immers gezegd: "Ik ben de Zoon van God".

68. Evangelist:

Desgleichen schmäheten ihn auch die Mörder, mit ihm gekreuziget waren.

Op dezelfde wijze beschimpten hem de moordenaars die samen met hem gekruisigd waren.

69. Recitatief (alt):

*Ach, Golgatha, unsel'ges Golgatha!
Der Herr der Herrlichkeit
Muß schimpflich hier verderben,
Der Segen und das Heil der Welt
Wird als ein Fluch ans Kreuz gestellt.
Der Schöpfer Himmels und der Erden
Soll Erd' und Luft entzogen werden.
Die Unschuld muß hier schuldig sterben,
Das gehet meiner Seele nah;
Ach Golgatha, unsel'ges Golgatha!*

Ach Golgotha, onfortuinlijk Golgotha!
De heer der heerlijkheid
Moet hier in schande sterven,
De zegen en het heil van de wereld
Wordt als een vloek aan het kruis geslagen.
De Schepper van hemel en aarde
Moet aarde en lucht onttrokken worden.
De onschuld moet hier schuldig sterven,
Dat pijnigt mijn ziel;
Ach Golgotha, onfortuinlijk Golgotha!

70. Aria (alt, koor):

*Sehet, Jesus hat die Hand,
Uns zu fassen ausgespannt;
Kommt!
(Wohin?)
In Jesu Armen sucht Erlösung,
Nehmt Erbarmen, suchet!
(Wo?)
In Jesu Armen.
Lebet, sterbet, ruhet hier,
Ihr verlass'nen Küchlein Ihr, Bleibet!
(Wo?)
In Jesu Armen.*

Zie, Jezus heeft zijn hand,
Om ons te omsluiten, naar ons uitgestrekt.
Kom!
(Waarheen?)
Zoek verlossing in Jezus' armen,
Laat u ontfermen, zoek!
(Waar?)

In Jezus' armen.

Leef, sterf, rust hier uit,

Jullie verlaten kuikens, blijf

(Waar?)

In Jezus' armen.

71. Evangelist:

Und von der sechsten Stunde an war eine Finsternis über das ganze Land, bis zu der neunten Stunde. Und um die neunte Stunde schree Jesus laut, und sprach:

Rond het middaguur viel er duisternis over het hele land, die drie uur aanhield. Aan het einde daarvan, in het negende uur, gaf Jezus een schreeuw en riep luid:

Jezus: *Eli, Eli, lama asabthani?*

Eli, Eli, lama asabthani?

Evangelist: *Das ist: "Mein Gott, mein Gott, warum hast du mich verlassen?" Eftelike aber, die da stunden, da sie das höreten, sprachen sie:*

Dat wil zeggen: "Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?" Toen de omstanders dat hoorden, zeiden enkelen van hen:

Koor: *Der rufet dem Elias.*

Hij roept om Elias!

Evangelist: *Und bald lief einer unter ihnen, nahm einen Schwamm, und füllte ihn mit Essig, und steckte ihn auf ein Rohr, und tränkete ihn. Die andern aber sprachen:*

Meteen kwam er uit hun midden iemand toegesnelid die een spons pakte en in azijn doopte. Hij stak de spons op een stok en probeerde hem te laten drinken. De anderen zeiden:

Koor: *Halt, laß sehen, ob Elias komme und ihm helfe?*

Niet doen, laten we kijken, of Elias hem komt redden.

Evangelist: *Aber Jesus schree abermals laut, und verschied.*

Nog eens schreeuwde Jezus het uit, toen gaf hij de geest.

72. Koraal:

Wenn ich einmal soll scheiden,

So scheid nicht von mir!

Wenn ich den Tod soll leiden,

So tritt du dann herfür!

Wenn mir am allerbängsten

Wird um das Herze sein,

So reiß mich aus den Ängsten,

Kraft deiner Angst und Pein!

Als ik eenmaal moet sterven,

Blijf dan bij mij,

Als ik de dood moet lijden,

Ben dan mij nabij.

Als mij het allerbangste

Om het hart zal zijn,

Verlos mij uit mijn angsten

Door uw angst en pijn.

73. Evangelist:

Und siehe da, der Vorhang im Tempel zerriß in zwei Stück, von oben an bis unten aus. Und die Erde erbebete, und die Felsen zerrissen, und die Gräber täten sich auf, und stunden auf viel Leiber der Heiligen, die da schliefen; und gingen aus den Gräbern nach seiner Auferstehung, und kamen in die heilige Stadt, und erschienen vielen. Aber der Hauptmann, und die bei ihm waren, und bewahrenen Jesum, da sie sahen das Erdbeben und was da geschah, erschrakten sie sehr und sprachen:

Op dat moment scheurde in de tempel het voorhangsel van boven tot beneden in tweeën. En de aarde beerde en de rotsen spleeten. De graven werden geopend en de lichamen van veel gestorven heiligen werden tot leven gewekt; na Jezus' opstanding kwamen ze uit de graven, gingen de heilige stad binnen en maakten zich bekend aan een groot aantal mensen. Toen de centurio en degenen die met hem Jezus bewaakten de aardbeving voelden en merkten wat er gebeurde, werden ze door een hevige angst overvallen en zeiden:

Koor: Wahrlich, dieser ist Gottes Sohn gewesen.

Hij was werkelijk Gods Zoon.

Evangelist: Und es waren viel Weiber da, die von ferne zusahen, die da waren nachgefolgt aus Galiläa, und hatten ihm gedient; unter welchen war Maria Magdalena und Maria, die Mutter Jacobi und Joses und die Mutter der Kinder Zebedäi. Am Abend aber kam ein reicher Mann von Arimathia, der hieß Joseph, welcher auch ein Jünger Jesu war. Der ging zu Pilato, und bat ihn um den Leichnam Jesu. Da befahl Pilatus, man sollte ihm ihn geben.

Veel vrouwen, die Jezus vanuit Galilea gevolgd waren om voor hem te

zorgen, stonden van een afstand toe te kijken. Onder hen bevonden zich Maria uit Magdala, Maria de moeder van Jakobus en Jozef, en de moeder van de zonen van Zebedeus. Toen de avond gevallen was, arriveerde er een rijke man die uit Arimathaea afkomstig was. Hij heette Jozef en was ook leerling van Jezus geworden. Hij meldde zich bij Pilatus en vroeg hem om het lichaam van Jezus. Hierop gaf Pilatus bevel het aan hem af te staan.

74. Recitatief (bas):

*Am Abend da es kühle war,
Ward Adams Fallen offenbar.
Am Abend drücket ihn der Heiland nieder.
Am Abend kam die Taube wieder,
Und trug ein Ölblatt in dem Munde.
O schöne Zeit! O Abendstunde!
Der Friedensschluß ist nun mit Gott gemacht,
Denn Jesus hat sein Kreuz vollbracht.
Sein Leichnam kömmt zur Ruh.
Ach! liebe Seele, bitte du,
Geh, lasse dir den toten Jesum schenken,
O heilsames, o köstlich's Angedenken!*

's Avonds, toen het koel was,
Werd de zondeval van Adam openbaar;
's Avonds buigt zich de Verlosser neer.
's Avonds keerde de duif terug,
en bracht een olijftak mee.
O schone tijd, o avondstond.
De vrede is nu met God gesloten,
Want Jezus heeft zijn werk volbracht.
Zijn lichaam komt tot rust.

Ach, lieve ziel, ik smeek je,
Ga, laat u de dode Jezus schenken,
O heilzaam, o kostbaar aandenken.

75. Aria (bas):

*Mache dich, mein Herze, rein,
Ich will Jesum selbst begraben.*

Denn er soll nunmehr in mir,

Für und für

Seine süße Ruhe haben.

Welt, geh aus, laß Jesum ein!

Maak u, mijn hart, vrij van zonden,

Ik wil Jezus zelf begraven.

Want Hij zal voortaan in mij

Meer en meer

Zijn zoete rust hebben.

Wereld, ga uit, laat Jezus binnen.

76. Evangelist:

Und Joseph nahm den Leib, und wickelte ihn in ein rein Leinwand. Und legte ihn in sein eigen neu Grab, welches er hatte lassen in einen Fels hauen; und wälzete einen großen Stein vor die Tür des Grabes, und ging davon. Es war aber allda Maria Magdalena, und die andere Maria, die satzten sich gegen das Grab. Des andern Tages, der da folget nach dem Rüsttage, kamen die Hohenpriester und Pharisäer sämtlich zu Pilato, und sprachen:

Jozef nam het lichaam mee, wikkelde het in zuiver linnen en legde het in het nieuwe rotsgraf. dat hij voor zichzelf had laten uithouwen. Toen rolde hij een grote steen voor de ingang van het graf en vertrok. Maria uit

Magdala en de andere Maria bleven achter, ze waren tegenover het graf gaan zitten. De volgende dag, dus na de voorbereidingsdag, gingen de hogepriesters en de farizeeën samen naar Pilatus. Ze zeiden tegen hem:

Koor: Herr, wir haben gedacht, daß dieser Verführer sprach, da er noch lebete: "Ich will nach dreien Tagen wieder auferstehen." Darum befiehl, daß man das Grab verwahre bis an den dritten Tag, auf daß nicht seine Jünger kommen, und stehlen ihn, und sagen zu dem Volk: "Er ist auferstanden von den Toten; und werde der letzte Betrug ärger, denn der erste."

Heer, het schoot ons te binnen dat die bedrieger, toen hij nog leefde, gezegd heeft: "Na drie dagen zal ik verrijen uit de doden." Geeft u alstublieft het bevel om het graf tot de derde dag te bewaken, anders komen zijn leerlingen hem heimelijk weghalen en zullen ze tegen het volk zeggen: "Hij is opgestaan uit de dood", en die laatste leugen zou nog erger zijn dan de eerste.

Evangelist: *Pilatus sprach zu ihnen:*

Pilatus antwoordde:

Pilatus: *Da habt ihr die Hüter; gehet hin, und verwahrt's, wie ihr wisset.*

U kunt bewaking krijgen. Ga nu en regel het zo goed als u kunt.

Evangelist: *Sie gingen hin, und verwahren das Grab mit Hütern, und versiegeln den Stein.*

Ze gingen heen, en beveiligden het graf door het te verzegelen en er bewakers voor te zetten.

77. Recitatief (sopraan, alt, tenor, bas, koor):

*Nun ist der Herr zur Ruh gebracht.
(Mein Jesu, gute Nacht!)
Die Mich' ist aus, die unsre Sünden ihm gemacht.
(Mein Jesu, gute Nacht!)
O selige Gebeine; seht,
wie ich euch mit Buß Und Reu beweine,
Daß euch mein Fall in solche Not gebracht.
(Mein Jesu, gute Nacht!)
Hab! lebenslang vor euer Leiden tausend Dank,
Daß ihr mein Seelenheil so wert geacht'.
(Mein Jesu, gute Nacht.)
Nu is de Heerte ruste gelegd.
(Mijn Jezus, goede nacht.)
De last van onze zonden is van Hem afgenomen.
(Mijn Jezus, goede nacht.)
O zaig gebeente,
Zie hoe ik U met boete en berouw beweene.
Omdat mijn zonden U in zulke nood hebben gebracht.
(Mijn Jezus, goede nacht.)
Mijn leven lang zal ik U danken voor uw lijden,
Omdat mijn heil U zo ter harte ging.
(Mijn Jezus, goede nacht.)*

78. Koor:

*Wir setzen uns mit Tränen nieder
Und rufen dir im Grabe zu:
Ruhe sanfte, sanfte ruh'!
Ruht, ihr ausgesognen Glieder!
Ever Grab und Leichenstein*

*Soll dem ängstlichen Gewissen
Ein bequemes Ruhekissen
Und der Seelen Ruhstatt sein.
Höchst vergnügt schlummern da die Augen ein.
Wir setzen uns mit Tränen nieder
Und rufen dir im Grabe zu:
Ruhe sanfte, sanfte ruh'!*

*Huilend gaan wij zitten
En roepen U in het graf toe:
Rust in vrede, rust zacht.
Rust nu, uitgeputte ledenmaten.
Uw graf en uw grafsteen
Zullen voor het angstige geweten
Een aangenaam hoofdkussen
En rustplaats voor de ziel zijn.
Vergenoegd sluimeren de ogen toe.
Huilend gaan wij zitten
En roepen U in het graf toe:
Rust in vrede, rust zacht.*

OCTOPUS KAMERKOOR

Hun repertoire gaat van laat-barok tot de 21ste eeuw. Naast vele a capella programma's zingen ze ook oratoria en symfonische koor-werken van Bach tot MacMillan.

Ze werkten samen met orkesten als Brussels Philharmonic, Antwerp Symphony Orchestra, Symfonisch Orkest van de Munt, Symfonie-orkest Vlaanderen, Orkest van Opera Vlaanderen, Belgian National Orchestra, Orchestre Philharmonique Royal de Liège, Musica Viva Moskou, NDR Radiophilharmonie, Bochumer Symphoniker en barokorkesten B'Rock en Le Concert d'Anvers.

Het koor werkte naast Bart Van Reyn met dirigenten als Christian Arming, Hugh Wolff, Edo De Waart, Martyn Brabbins, Leif Segerstam, James MacMillan, Laurence Equilbey, Richard Egarr, Ottavio Dantone en Philippe Herreweghe.

Octopus was te gast op festivals als het Klarafestival, Laus Polyphoniae, Festival van Vlaanderen Gent, La Chaise-Dieu (F), Kloster Eberbach (D). Ze stonden in de Belgische grote zalen als Bozar, Flagey, deSingel, Elisabeth-zaal, De Bijloke, Concertgebouw Brugge, Salle Philharmonique de Liège en buitenlandse zalen als Tsjaikofski Conservatorium Moskou, De Doelen Rotterdam, Théâtre des Champs-Élysées, L'Arsenal Metz en Cité de la Musique Paris. Er werden verscheidene radio-opnamen voor Klara, Radio 4 NL en Radio France gemaakt.

OCTOPUSENSEMBLES.BE

LE CONCERT D'ANVERS

Le Concert d'Anvers is een periodeorkest onder de artistieke leiding van Bart Van Reyn. Hun focus ligt bij het repertoire uit de 18de en vroege 19de eeuw. Centraal staat het overbrengen van de vonk van de speelvreugde van de musici op het publiek. Het orkest stond o.a. in het Paleis voor Schone Kunsten, deSingel en werd uitgenodigd op het Haydn-Festival in Brühl (D) en Musica Sacra Maastricht (NL).

In 2013 maakten ze een tournee door Vlaanderen met Mozarts *Don Giovanni* en waren ze o.a. te horen in Bachs *Mattheuspassie* en Mendelssohns *Paulus* met een uitzending op Radio 4 in Nederland. In 2014 waren ze o.a. te horen op een tournee van Glucks opera *Orfeo ed Euridice* en speelden ze Bach *cantates* in het Festival van Vlaanderen. In 2015 werden ze uitgenodigd op het Koninklijk Paleis in Laken om Messiah te spelen op het koninklijk kerstconcert. In 2016 waren ze o.a. te horen in Mozarts *Così fan tutte* in een nieuwe productie van The Ministry of Operatic Affairs, en maakten ze een cd-opname van Haydns *Symfonieën 80 en 81* en zijn *Pianoconcerto*. In 2017 speelden ze o.a. voor Klara Iedereen Klassiek in het Concertgebouw Brugge en dit jaar spelen ze voor het eerst Rossini op een galaconcert in Bozar.

LECONCERTDANVERS.BE

BART VAN REYN DIRIGENT

Dirigent Bart Van Reyn is in België één van de meest gewaardeerde dirigenten van de nieuwe generatie.

Hij was te gast bij Antwerp Symphony Orchestra, Brussels Philharmonic, B'Rock, Casco Phil, Cappella Augustina Köln, NDR Radiophilharmonie, Danish National Symphony Orchestra en Brandenburger Symphoniker.

Sinds 2016 is hij chef-dirigent van het Deens Radio Koor. Hij is een graag geziene gast bij tal van topensembles zoals het Nederlands Kamerkoor, Cappella Amsterdam, Groot Omroepkoor, Vlaams Radio Koor, MDR Rundfunkchor Leipzig, SWR Vokalensemble Stuttgart, NDR Chor Hamburg, DR Vokalensemble, Collegium Vocale Gent, BBC Singers en Rundfunkchor Berlin.

Hij werkte samen met componisten als Steve Reich, Tan Dun, James MacMillan en Kaija Saariaho.

In 2000 richtte hij Octopus op, een flexibel koor van 24 tot 80 zangers. In 2012 richtte hij Le Concert d'Anvers op, een periodeorkest met thuisbasis in Antwerpen dat focust op repertoire uit 18de en vroege 19de eeuw. Daarnaast richtte hij samen met regisseur Korneel Hamers de reizende operacompanie The Ministry of Operatic Affairs op. Succesvolle producties van *Don Giovanni*, *Orfeo ed Euridice*, *Così fan tutte* en *Dido and Aeneas/ Acis and Galatea* zorgden voor een vliegende start.

BARTVANREYN.COM

GRIET DE GEYTER (BE), SOPRAAN

De Belgische sopraan Griet De Geyter specialiseerde zich in het uitvoeren van vocale muziek uit de laat-renaissance tot hoog-barok.

Als soliste concerteert Griet in alle grote werken uit het oratorium- en orkestrepertoire: passies en cantates van Bach, missen van Mozart, symfoniën van Mahler, Händels *Messiah*, Solveig in Griegs *Peer Gynt*, Mendelssohn, Pergolesi, Boccherini, Vivaldi en Fauré met dirigenten als Philippe Herreweghe, Vladimir Ashkenazy, Paul Dombrecht, Bart Van Reyn, Richard Egarr, Bart Naessens, Vaclav Luks en Jos van Veldhoven.

Ook op de operascène bracht ze reeds verschillende personages tot leven.

Een ander geliefd genre van haar is het lied: ze gaf reeds vele liedrecitals met pianisten Nicolas Callot, Liebrecht Vanbeckevoort, Barbara Baltussen en Pascal. Ze vormt een vast trio Meleas met haar broer klarinettist Rik De Geyter en pianist Nicolas Callot dat in 2017 zijn eerste video-opname maakte van Mahler's *Das Himmlische Leben* en waarmee ze in België en Noorwegen verschillende recitals gaf.

Na het behalen van haar masterdiploma's zang en blokfluit aan het Lemmensinstituut in Leuven vervolgde ze haar vocale studies aan de Nederlandse Opera Academie. In 2007 behaalde ze haar masterdiploma in opera 'magna cum laude' aan het Koninklijk

Conservatorium van Den Haag waar ze ook een prijs ontving om haar vocale studies verder te zetten bij Jard van Nes en Margreet Honig.

GRIETDEGEYTER.BE

PAULIN BÜNDGEN (F), ALT

De contratenor/alt Paulin Bündgen is actief bij verschillende ensembles zoals Cappella Mediterranea, Clématis, les Traversées Baroques, Douce Mémoire, Akadèmia, les Passions, Amarillis, le Concert Spirituel, Stradivaria, en uiteraard ook Céladon, dat hij in 1999 oprichtte en waarmee hij regelmatig in Frankrijk en in het buitenland optreedt. In opera speelde hij de rol van Endimione in *Calisto* van Cavalli, Cirilla in *Gli Amori di Apollo e di Dafne* van Cavalli, Ottone in *l'Incoronazione di Poppea* van Monteverdi, Zephyrus in *Apollo en Hyacinthe* van Mozart.

Hij werkte ook samen met o.a. de Turkse muzikant Kudsi Erguner, de folkzanger Kyrie Kristmanson en met componisten Jean-Philippe Goude en Michael Nyman. Zijn discografie omvat meer dan veertig albums, variërend van middeleeuwse liederen tot hedendaagse muziek.

PAULIN-BUNDGEN.COM

WOLFRAM LATTKE (D), TENOR

Is een Duitse lyrische tenor die op zijn zevende als mannelijke sopraan begon bij het Dresdner Kreuzchor en nadien van 1988-1996 bij het Leipziger Thomanerchor. Hij studeerde aan de Leipziger Hochschule für Musik van 1998-2004, bioj Hans-Joachim Beyer. Hij vervolmaakte zich bij Horst Günther en Peter Schreier. Hij werkte samen met orkesten als de New York Philharmoniker, het Gewandhausorchester Leipzig, de Kölner Akademie, met Masaaki Suzuki en Bach Collegium Japan, de Nederlandse Bachvereniging, Hilliard Ensemble, enz. Hij werkte met dirigenten als Kurt Masur, Riccardo Chailly, Dimitri Sitkovetsky, Susanna M' Ikki en Joshua Rifkin. Zijn repertoire reikt van Renaissance tot moderne muziek, maar een wezenlijke zwaartepunt ligt op de interpretatie van werken uit de vroeg-barok. Sinds 1995 is hij lid van het solistenensemble "amarcord" en stichtte het Leipziger Festival für Vokalmusik a cappella op. Ook met dit ensemble won hij de ECHO Klassik-prijs in 2010, voor de cd *Rastlose Liebe*, met muziek van Schumann en Mendelssohn, en in 2012 voor de cd *Das Lieben bringt gross*, met Duitse volksliederen.

RMM-LEIPZIG.DE/DE/KUENSTLER/WOLFRAM-LATTKE

GREG SKIDMORE (GB), BAS

Greg Skidmore, geboren in Canada, studeerde met grote onderscheiding af als Bachelor in Music aan het Royal Holloway College, University of London. In Oxford startte hij een doctoraal onderzoek in de muziekwetenschap, wat hij opschortte om zich verder toe te leggen op zijn carrière als vocalist. Hij richtte er ook het ensemble voor mannenstemmen I Dedicati op. Intussen bouwde hij een gevarieerde carrière uit als ensemble-, koor- en solo oratoriumzanger naast zijn werk als dirigent. Hij geeft ook regelmatig workshops en master classes.

Solo werkte hij o.a. samen met het City of Birmingham Symphony Orchestra, het Irish Baroque Orchestra; het Gabrieli Consort, Ex Cathedra, I Fagiolini en Ensemble Perpetuo in Londen. Hij zingt daarbij vooral oratoria van Bach, Händel en Purcell. Zijn solowerk bracht hem, buiten het Verenigd Koninkrijk, o.a. naar de Washington National Cathedral, de Scuola Grande di San Rocco in Venetië; de Singel in Antwerpen; Laeiszhalle in Hamburg.. Zijn solo-cd, uitgebracht in 2011, was als Christus op Ex Cathedra's opname van de *Lassus St. Matthew Passion* en een recente Ex Cathedra CD-uitgave van Alec Roths oratorium *A Time to Dance* laat Greg in een voor hem geschreven rol zien.

Als koor- en ensemblezanger trad hij op met The Tallis Scholars, The Sixteen, The Cardinal's Musick, I Fagiolini, Tenebrae, The Gabrieli Consort, Alamire, Contrapunctus, The Eric Whitacre Singers, EXAUDI, Collegium Vocale Gent, Cappella Amsterdam, La Grand Chapelle (Madrid), en het Tafelmusik Barok Kamerkoor (Toronto).

GREGSKIDMORE.CO.UK

ALEX ASHWORTH (GB), BAS - CHRISTUS

Alex Ashworth studeerde aan de Royal Academy of Music in Londen. Hij zong voor Glyndebourne Festival Opera (Curio, Giulio Cesare), Scottish Opera on Tour en de Welsh National Opera. Buiten het Verenigd Koninkrijk zong hij voor Icelandic Opera, Opera de Lille en de Opéra Comique Paris.

Alex heeft in 's werelds grootste concertzalen gezongen. In de Royal Albert Hall in Londen bracht hij Monteverdi's *Vespers* voor de BBC Proms, Bachs *Mattheuspassie* en Handels *Giulio Cesare*. Alex zong ook Monteverdi's *Vespers* in de Carnegie Hall (New York) Barcelona's Palau de la Música, St Paul's Cathedral (London) King's College Cambridge en in de kapel van het paleis van Versailles.

Hij werkte samen met dirigenten Sir John Eliot Gardiner, Sir Colin Davis, Sir Roger Norrington, Trevor Pinnock en Paul McCreech.

ALEXASHWORTH.COM

TOBIAS LINK (DE), TENOR - EVANGELIST

De tenor Tobias Link studeerde zang aan de Carl Maria von Weber Academie voor Muziek in Dresden bij Hartmut Zabel en kreeg les van Jasmin Solfaghari, Milko Kersten en Britta Schwarz. Hij volgde masterclasses bij Gilles Ragon en John Norris. Momenteel krijgt hij ook les van Roberto Scandiuzzi in Italië.

Zijn repertoire omvat verschillende werken van zowel de Franse barok (*Te-Deum* van Charpentier, *Platée en Dardanus* van Rameau) als de Engelse barok (*Samson en Messiah* van G.F.Händel), maar ook delen van het latere tenorrepertoire (*Requiem* van WA Mozart, *Weihnachtsoratorium* van C. Saint-Saens, *Schöpfung* van J. Haydn). Als solist zong hij onder dirigenten als Ludger Rémy en Gilles Ragon. Hij debuteerde als solist in het Gewandhaus van Leipzig en vertolkte meerdere malen de zwaan in Carl Orff's *Carmina Burana*.

OCTOPUS KAMERKOOR

koor 1

sopraan

Sylvia Boone (Ancilla)
Daniëlle Van de Vloet
Esther De Soomer
Katia Tielemans
Leen Vandecruys
Petra Zimmermann

alt

Françoise Driesens
Greet Voet
Hermien Heres
Sofie Van Bever
An-Sofie Nédée
Bea Claes

tenor

Bert Bortier
Ed Sterkens
Lieven Oosterlinck
Luc Dierick
Ludo Lebaigue

bas

Alain Ruelens
Dies Feyaerts
Guillermo Cardon
Pascal Lestaeghe (Petrus)
Philip Dijckmans (Pontifex)
Wim Van Genechten

koor 2

sopraan

Alissia vander Linden
Daniela Kirschbauer
Ilse De Rydt
Lien Bervoets
Nathalie Gilly
Maaïke Delbaere

alt

An Biesemans
Elke Vandeputte
Leen Suetens
Tine Geens
Veerle Janssens
Kirsten Buermans

tenor

David Marquenie
Jan Rombaut
Joris Lasure
Jos Braeken
Luc Gijselincx
Leander Carlier

bas

Boud Cielen
Herwig Ganseman
Jan Van Goethem (Judas)
Peter Hoedemakers
Stefan Polfliet

LE CONCERT D'ANVERS

orkest 1

viool 1

Ann Cnop
Maartje Geris
Peter van Boxelaere

viool 2

Bernadette Bracke
Nooi Strynckx
Stefaan Smagghe

altviool

Helena Chudzik

cello

Eve François

contrabas

Carlos Payán

fluit

Wim Vandenbossche
Katrien Gaelens

hobo

Dymphna Vandenabeele
Frauke Elsen

orgel

Dimos de Beun

orkest 2

viool 1

Marianne Herssens
Marleen Van Daele
Esther Singier

viool 2

Julie Rivest
Ana Karen Guillén de la Rosa
Anita Romanova

altviool

Raffaele Nicoletti

cello

Mark Lambrecht

contrabas

Ioan Baranga

fluit

Toshiyuki Shibata
Wilma Eekman

orgel

Robin Steins
Hendrik Debouté

gamba

Fredrik Hildebrand

HET VOLLEDIGE PROGRAMMA OP **ccha.be**

